

Duurzaam diaconaat

Mission statement voor diaconaal werk in Utrecht 2015-2018

Inleiding

Het diaconale werk van de Protestantse Gemeente Utrecht (PGU) staat in een lange traditie, die in de kerkorde van de Protestantse Kerk als volgt is verwoord: *De gemeente vervult haar diaconale roeping in de kerk en in de wereld door in de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid te delen wat haar aan gaven geschonken is, te helpen waar geen helper is en te getuigen van de gerechtigheid van God waar onrecht geschiedt.* (Kerkorde Protestantse Kerk hoofdstuk X,2).

De PGU kent een diaconale taakverdeling. Wijkdiaconieën concentreren zich op de individuele hulpverlening. De Protestantse Diaconie Utrecht richt zich op collectieve aandacht voor mensen: diaconale ontmoetingscentra, buurtpastoraat, vluchtelingenwerk, ouderendiaconaat en jeugddiaconaat.

Dit mission statement beschrijft op hoofdlijnen de *veranderingen* die de Protestantse Diaconie Utrecht samen met de Katholieke Caritas der stad Utrecht (KCU) de komende jaren nodig acht om de diaconale presentie vitaal en duurzaam te houden.¹

Wat beweegt ons?

Kerk-zijn is gehoor geven aan de roepende stem van God en zo gemeenschap zoeken met Hem, met elkaar en met de wereld. We ontmoeten Christus in Woord en Sacrament, in de arme en in gemeenschap met elkaar. Twee lijnen uit de Bijbel leggen de basis voor het diaconaat. De eerste is dat gelovigen worden opgeroepen om te zorgen voor weduwen, wezen en vreemdelingen: mensen die een kwetsbare positie innemen in de samenleving. De tweede lijn wijst erop dat deze dienst aan mensen nauw is verbonden met de dienst aan God: *Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters hebben jullie aan Mij gedaan* (Matt. 25: 40).

Waarom herken je ons?

Deze basis geeft aan diaconaal werk een eigen karakter, dat zich altijd onderscheidt van andere vormen van maatschappelijke zorg: het is *persoonlijk, belangeloos* en het is *nauw verbonden met de geloofsgemeenschap*. Diaconale hulp beperkt zich niet tot financiële en materiele steun aan kwetsbare mensen, maar bestaat ook uit individuele aandacht voor mensen die leegte ervaren op het gebied van relaties, zingeving en spiritualiteit. Ons profiel kenmerkt zich door gastvrijheid: het er zijn voor mensen, met mensen optrekken, het bieden van goede relaties waarin ook de levensverhalen van mensen tot hun recht kunnen komen.

Omdat de Bijbelse waarden van barmhartigheid en gerechtigheid goed zijn voor alle mensen, spreken wij de overheid aan op handhaving ervan. Blijven overheden in gebreke dan helpt de diaconie, maar dat zal altijd hulp zijn onder protest. Als mensen lijden onder wetten of onrecht roepen we overheden en maatschappelijke organisaties op om hun verantwoordelijkheid te nemen. En wanneer oplossingen uitblijven, wil het diaconaat mensen helpen om het uit te houden.

¹ Dit mission statement vastgesteld door het Diaconaal Missionair Orgaan (DMO) van de Protestantse Gemeente Utrecht op 25 maart 2015 en is gebaseerd op de notitie *Duurzaam diaconaat & caritas in Utrecht. Gespreksnotitie voor visiebepaling van het Diaconaal Missionair Orgaan (DMO), besproken in de Algemene Kerkenraad Groot van 26 januari 2015*. NB: Het DMO heet vanaf 1 januari 2016: Protestantse Diaconie Utrecht.

In welke context werken we?

De samenleving heeft anno 2015 te maken met ingrijpende veranderingen op het gebied van betaald werk (Participatiewet) en de voorzieningen voor het kunnen meedoen in de samenleving en voor zelfstandig wonen (Wet Maatschappelijke Ondersteuning, WMO). Voor mensen met een laag inkomen, ouderen, daklozen, vluchtelingen en andere kwetsbare groepen zijn dit ontwikkelingen die de komende jaren grote gevolgen kunnen hebben. In die context wil de kerk diaconaal present zijn.

Kan de kerk dat?

Utrecht is een grote stad, maar de kerken krimpen. De Protestantse Gemeente Utrecht heeft anno 2015 te maken met vitale en minder vitale wijkgemeenten. Het toekomstscenario is dat in de buitenwijken de kerkelijke structuren zullen verdwijnen. Ook aan rooms-katholieke zijde ontbreekt het steeds meer aan menskracht voor diaconale taken in de parochies. Als de kerk wegvalt in een wijk, verdampt de diaconale aandacht vanuit de geloofsgemeenschap. De kerk heeft dan geen 'oren' meer in zo'n wijk. Omdat omzien naar armen en kwetsbaren een kerntaak van de kerk is, moeten we in die wijken op zoek naar andere vormen van diaconale presentie.

Waar gaan we concreet aan werken?

De stedelijke diaconale organen van de twee grootste kerken, te weten de Protestantse Diaconie Utrecht (van de PGU) en de Katholieke Caritas der stad Utrecht (RKK), willen zich daarom in de komende jaren inzetten voor een vitale en duurzame structuur voor diaconaat en caritas. Dat biedt kansen voor steviger samenwerking met personen, groepen die zich net als wij door het evangelie laten inspireren bij hun maatschappelijke inzet, en met de lokale overheden en met maatschappelijke organisaties. Omdat de diaconale middelen in menskracht en geld beperkt zijn, richten de Protestantse Diaconie Utrecht en KCU zich de komende jaren op de volgende prioriteiten.

1. Versterken stedelijke regie op diaconaal werk

De Protestantse Diaconie Utrecht en de KCU willen zich inzetten voor een steviger stedelijke regie op diaconale inzet. Elke denominatie maakt eigen keuzen, met als risico dat in wijken activiteiten dubbel gebeuren of schrijnende noodsituaties te laat aandacht krijgen. Kwetsbare mensen worden zo de dupe van onze kerkelijke verdeeldheid. Dat moet veranderen.

Het woud aan kerkelijke denominaties staat ook een directer partnerschap met de overheid in de weg. Als een *buurteam voor de zorg* samenwerking zoekt, maar niet weet waarop kerken in de wijk aanspreekbaar zijn, missen we kansen.

Het is van groot belang dat de Utrechtse kerken hun diaconale werk op elkaar afstemmen en waar dat kan met één stem spreken. In het Diaconaal Platform Utrecht lukt dat (nog) niet, maar de urgentie blijft om hiervoor een vorm te vinden.

2. Verbeteren relatie met de burgerlijke gemeente

De relatie tussen de kerken en de lokale overheid moet verbeterd worden. De ervaringen met SchuldHulpMaatje, de voedselbanken en contacten over aanvragen van Europese subsidie maken de kerk zichtbaar als speler in het maatschappelijke veld. Maar we kennen elkaar nog niet goed genoeg. De scheiding tussen Kerk en Staat wordt op papier vaak als blokkade opgeworpen. In de praktijk blijken kerken in staat *middelen* (vrijwilligers en gebouwen) en vormen van *persoonlijke aandacht* te bieden van een

kwaliteit die de overheid niet in dezelfde mate kan bereiken. Dat maakt kerken tot een aantrekkelijke partner.

Daarbij moet duidelijk blijven dat kerken geen verlengstuk van de overheid zijn, maar zich vanuit het evangelie geroepen weten om mensen te steunen die dat nodig hebben. Een goede relatie met de overheid maakt haar ontvankelijker voor kritiek en oplossingen die vanuit de kerk worden aangedragen (kritische participatie).

3. Meer samenwerken in kwetsbare wijken

De Protestantse Diaconie Utrecht en de KCU gaan verkennen of ze nauwer kunnen samenwerken op die plekken in de stad waar de 'diaconale noden' hoog zijn en de 'kerkelijke structuren' minder vitaal.

a. De Protestantse Diaconie Utrecht wil in dit kader kijken naar de vitaliteit van de bestaande diaconale samenwerkingsvormen in Lunetten (Het Knooppunt), Lombok (De Wijkplaats) en in Zuilen (Roobolkapel). Mogelijk valt per locatie het draagvlak uit te breiden met partners in de wijk of met vrijwilligers uit de vitale wijkgemeenten van de PGU, zodat de gewenste verbinding met de geloofsgemeenschap blijft bestaan. Lukt dat niet, dan is geleidelijke afbouw onvermijdelijk.

b. De Protestantse Diaconie Utrecht wil ook ruimte houden om nieuwe vormen van diaconale presentie te starten. Voorwaarde is wel dat de vraag hiernaar uit de wijk/buurt zelf opkomt. Als zich noden of doelgroepen aandienen, vraagt dat van ons om - met andere inhoudelijke en financiële partners - te kijken of er iets gedaan kan worden dat draagvlak in de wijk heeft.

De Protestantse Diaconie Utrecht hecht daarbij zeer aan de (mede)*verankering in een wijkgemeente* van de PGU, omdat de gemeente immers het contact met armen en kwetsbaren nodig heeft in haar dienst aan God. Dit mag een andere wijkgemeente zijn dan geografisch gezien voor de hand zou liggen. Wel moeten de verantwoordelijkheden van de centrale organen van de PGU en de betreffende wijkgemeente dan expliciet worden vastgelegd.

Het onderzoek kan worden uitgevoerd door het team van diaconale werkers. Volgen hier nieuwe activiteiten uit, dan kunnen Protestantse Diaconie Utrecht en de KCU dit steunen, waarbij uitgangspunt is dat de Diaconie dat budgettair neutraal doet.

c. Een belangrijke vraag hierbij is: wie is waarvoor verantwoordelijk? Er zijn minstens drie bestuursmodellen voor diaconale presentie denkbaar:

- a. Een initiatief gedragen door de wijkgemeente zelf (Roobolkapel Zuilen)
- b. Ontmoetingscentrum onder leiding van een stichting of stuurgroep, waarin wijkgemeente, parochie, KCU en de Protestantse Diaconie Utrecht samenwerken (Het Knooppunt, De Wijkplaats, Stiltecentrum Hoog Catharijne met SchuldHulpMaatje)
- c. Een initiatief van de Protestantse Diaconie Utrecht, dat het werk dráágt, maar dat ook partners in of buiten de wijk betreft bij de uitvoering ervan.

De toekomst zal uitwijzen of nog andere modellen mogelijk zijn. Het is daarom belangrijk dat de Protestantse Diaconie Utrecht zich niet op voorhand vastlegt op één model, maar dit per geval laat afhangen van de context in de wijk.